

2291,
Εγκατάσταση
του Βασίλη
Μπαλάσκα στο
Αρχαιολογικό
Μουσείο
Θεσσαλονίκης
Ευγενική
παραχώρηση
του καλλιτέχνη
και της Ergon
Culture
Φωτογραφία:
Θάνος
Καρτσόγλου

ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΡΑΜΜΕΝΟ ΣΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

Εκθέσεις που τιμούν τη μνήμη της Καταστροφής του 1922.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΝΙΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ

Ο ι επέτειοι δεν έχουν πάντα εορταστικό χαρακτήρα. Πολλές υπάρχουν για να μας θυμίζουν λιγότερο ευχάριστες πτυχές της Ιστορίας μας, έτσι ώστε να διδαχτούμε μέσα από αυτές και να μην επαναληφθούν. Έτσι, με αφορμή τα εκατό χρόνια που συμπληρώνονται τον Σεπτέμβριο από τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, ήδη έχουν ξεκινήσει τα πολιτιστικά αφιερώματα στο γεγονός που σηματοδότησε το τέλος της μακραίωνης παρουσίας του Ελληνισμού στα τουρκικά παράλια και οδήγησε σε ένα από τα μεγαλύτερα προσφυγικά κύματα στη λεκάνη της Μεσογείου τον περασμένο αιώνα.

Με μία περισσότερο στοχαστική ή ακόμα και αισιόδοξη ματιά προσεγγίζει το θέμα ο Βασίλης Μπαλάσκας στην εγκατάσταση του 2291 που παρουσιάζεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (έως 15 Σεπτεμβρίου). Η αντιστροφή των ψηφίων της χρονολογίας της Μικρασιατικής Καταστροφής αντικατοπτρίζει την οπτική με την οποία ο εικαστικός μάς καλεί να δούμε διττά αυτό το καθοριστικό γεγονός της νεοελληνικής ιστορίας: όχι μόνο ως το κλείσιμο ενός κεφαλαίου, αλλά ως την αρχή ενός νέου, έτσι, δηλαδή, όπως το βίωσε ο παππούς του, Μιχαήλ Ορφανίδης, ο οποίος μέσα από τα εντεκάχρονα μάτια του είδε τον ξεριζωμό ως την αφετηρία ενός καλύτερου μέλλοντος για τον ίδιο, την οικογένειά του και τη χώρα του. Οι αφηγήσεις του αποτέλεσαν τη βάση για την επιγραφή νέον *THERE IS NO SEA WITHOUT A LAND* («Δεν υπάρχει θάλασσα χωρίς στεριά») που μετατρέπεται σε *THERE IS NO LAND WITHOUT SEA* («Δεν υπάρχει στεριά χωρίς θάλασσα») και αντιστοίχα κάθε μεσάνυχτα, τονίζοντας

τις συναισθηματικές αντιφάσεις οι οποίες είναι εγγενείς σε κάθε στάδιο του μεταναστευτικού ταξιδιού, όπως η συγκυρία του ουκρανικού πολέμου μάς υπενθυμίζει διαρκώς το τελευταίο εξάμηνο.

Μια επαναδιαπραγμάτευση στο ζήτημα του τόπου θα επιχειρήσει και η ομάδα Ammorphila, που επανέρχεται για τρίτη χρονιά στην Ελαφόνησο, αυτή τη φορά στο πλαίσιο του θεσμού *Όλη η Ελλάδα ένας Πολιτισμός*, του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, ο οποίος το φετινό καλοκαίρι τιμάει τη μνήμη της Μικρασιατικής Καταστροφής. Τριάντα γνωστοί καλλιτέχνες και θεωρητικοί της τέχνης θα δώσουν νέες ερμηνείες και ιστορίες γύρω από μέρη τόσο υπαρκτά όσο και κατασκευασμένα μέσα από τη συλλογική μνήμη στην έκθεση «There Was Land Here Before», η οποία θα παρουσιαστεί στο σχολείο του νησιού (18-28 Αυγούστου). Παράλληλα, στις 23 & 24 Αυγούστου θα πραγματοποιηθεί ηχητική εγκατάσταση και περφόρμανς στο Αρχαιολογικό Μουσείο Νεάπολης και Βοιών.

Ο φόρος τιμής στους ξεριζωμένους Έλληνες της Μικράς Ασίας είναι άμεσος στο Μουσείο Μαστίχας Χίου. Στην έκθεση με τίτλο «Απέναντι», επιστολές από το Μέτωπο της Μικρασιατικής Εκστρατείας, μια σφραγίδα των Ελληνικών Ταχυδρομείων της Σμύρνης, το κλειδί μιας εξώθυρας, εκκλησιαστικά κειμήλια και προσωπικά αντικείμενα προσφύγων που δάνεισαν στο Πολιτιστικό Ίδρυμα του Ομίλου Πειραιώς για την περίπτωση της έκθεσης τα προσφυγικά σωματεία της Χίου, αλλά και ιδιώτες συλλέκτες αφηγούνται τις συγκινητικές ιστορίες των ιδιοκτητών τους. Οι ιστορίες των ανθρώπων αυτών εκφράζουν την προσπάθειά τους να ξεκινήσουν μια νέα ζωή και να ενσωματωθούν στον τόπο, αφήνοντας παράλληλα το ισχυρό αποτύπωμά τους (έως 31 Δεκεμ-

βρίου 2023). Δεν είναι, άλλωστε, τυχαία η επιλογή του συγκεκριμένου χώρου, αφού η Χίος αποτέλεσε κομβικό σημείο στην πορεία των προσφύγων από τον Τσεσμέ που είναι εύκολα διακριτός από την ανατολική ακτή του νησιού στο ταξίδι τους προς την ενδοχώρα ή τα άλλα νησιά του τότε ελληνικού βασιλείου.

Σε έναν άλλο μεγάλο σταθμό του προσφυγικού καραβανιού, στη Σάμο, το Φεστιβάλ Τεχνών «Ανατολικό Άκρο» φέτος είναι αφιερωμένο στην εκατονταετηρίδα από τη Μικρασιατική Καταστροφή (έως 20 Σεπτεμβρίου). Με έδρα το Καρλόβασι και σε έξι ακόμη σημεία του νησιού πραγματοποιούνται ήδη από τα τέλη Ιουλίου εκθέσεις φωτογραφίας, προβολές, παραστάσεις, ομιλίες και οπτικοακουστικές εγκαταστάσεις, από καλλιτέχνες όπως η Δανάη Στράτου, η Κατερίνα Ζαχαροπούλου και ο Κώστας Χριστόπουλος. Αξίζει να σημειωθεί, ότι στο πλαίσιο της διοργάνωσης θα πραγματοποιηθεί και ένα διεθνές εργαστήριο Ιστορίας για την κληρονομιά του 1922, σε συνδιοργάνωση με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, το University College του Δουβλίνου και το King's College του Λονδίνου.

Αντίστοιχα, η ετήσια έκθεση «ΠΛΟΕΣ» επέστρεψε για 28η χρονιά στο Ίδρυμα Π. & Μ. Κυδωνιέως στην Άνδρο, υπό τον τίτλο «Το Πέρασμα», σε επιμέλεια Αθηνάς Σχινά (έως 2 Οκτωβρίου). Γλυπτά, χαρακτικά, κεραμικά, εγκαταστάσεις, αλλά και ψηφιδωτά, συνολικά 20 καλλιτεχνών, όπως οι Γιάννης Αδαμάκος, Βαγγέλης Γκόκας, Ελένη Ζούνη και Μαριάννα Στραπατσάκη, επιχειρούν να αποτυπώσουν τα εμφανή ή αφανή σημάδια που άφησε η Καταστροφή στο συλλογικό μας ασυνείδητο και στη σκέψη μας, καθώς και την αφομοίωση των πολιτιστικών στοιχείων που προέρχονται από τη Μικρά Ασία στην καθημερινότητά μας.